

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету
Віталій ДЯЧЕК
26 лютого 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Інституційні засади економічної політики
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти: другий (магістерський)

галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
(шифр і назва)

спеціальність: С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)»
(шифр і назва)

спеціалізація С1.01 «Економіка»
(шифр і назва)

освітня програма: «Економіка та економічна політика»
(шифр і назва)

вид дисципліни: обов'язкова
(обов'язкова / за вибором)

факультет: економічний

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету № 18 від 26.08.2025 року

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: к.е.н., доцент Меленцова О.В. доцент закладу вищої освіти кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Протокол № 2 від 26.08.2025 року

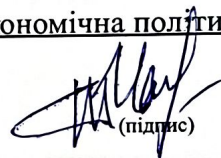
Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

(підпис) Андрій ГРИЩЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Економіка та економічна політика»

(назва освітньої програми)

Гарант освітньо-професійної програми «Економіка та економічна політика»

 Тетяна ЧАТЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією економічного факультету

Протокол № 1 від 26.08.2025 року

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

 Дар'я ЗАГОРСЬКА
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Робоча програма з навчальної дисципліни «Інституційні засади економічної політики» складена відповідно до магістерської освітньо-професійної програми «Економіка та економічна політика» з напрямку підготовки С1 Економіка.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: надання здобувачам вищої освіти ґрунтовних знань з досягнення всебічного глибокого розуміння природи та сутності інституційних засад економічної політики, підготовка до практичної діяльності висококваліфікованих фахівців управлінців та економістів, формування у них особистості менеджера.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни сформулювати:

Вивчення дисципліни спрямоване на формування у здобувачів системного розуміння ролі інститутів у розробленні, реалізації та оцінюванні економічної політики держави, а також на розвиток аналітичного мислення та здатності до прийняття обґрунтованих рішень у сфері економічного управління.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

1. Формування теоретичних знань про сутність, структуру та еволюцію інститутів як основи функціонування економічних систем.
2. Опанування методологічних підходів до аналізу інституційного середовища, механізмів формування економічної політики та взаємодії держави, бізнесу й суспільства.
3. Засвоєння принципів та інструментів державної економічної політики в контексті інституційних змін, реформ і трансформаційних процесів.
4. Формування навичок аналізу ефективності інституційного забезпечення економічної політики на національному та міжнародному рівнях.
5. Розвиток умінь ідентифікувати інституційні обмеження, ризики та можливості для реалізації цілей економічного розвитку.
6. Опанування практичних навичок розроблення рекомендацій щодо вдосконалення інституційного середовища економічної політики.
7. Формування здатності до критичного оцінювання економічних реформ, політичних рішень та їх інституційних наслідків.
8. Виховання економічного мислення на засадах сталого розвитку, доброчесності, прозорості та ефективного державного управління.

1.3. Кількість кредитів 4 кредитів

1.4. Загальна кількість 120 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
2-й	
Лекції	
32 год.	
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	год.
Лабораторні заняття	

год.	год.
Самостійна робота	
72 год.	год.
у тому числі індивідуальні завдання	

1.6 Перелік компетентностей, що формує дисципліна «Інституційні засади економічної політики»

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного, критичного та системного мислення, аналізу й синтезу складних соціально-економічних явищ.

ЗК2. Здатність застосовувати набуті знання у нових або непередбачуваних умовах професійної діяльності.

ЗК3. Здатність проводити дослідження на основі наукових методів пізнання та формулювати обґрунтовані висновки.

ЗК4. Здатність ефективно спілкуватися з фахівцями різних галузей, працювати у команді та інтегрувати знання з різних сфер.

ЗК5. Здатність до самонавчання, професійного розвитку та впровадження інновацій у сфері економічного управління.

ЗК6. Здатність дотримуватися етичних норм, принципів сталого розвитку, соціальної відповідальності та академічної доброчесності.

ЗК7. Здатність використовувати сучасні інформаційно-аналітичні технології для дослідження інституційних процесів і розроблення економічної політики.

Фахові (професійні) компетентності (ФК):

ФК1. Знання теоретичних засад формування та реалізації економічної політики держави в інституційному контексті.

ФК2. Здатність ідентифікувати, аналізувати та оцінювати інституційні чинники, що впливають на ефективність економічного розвитку.

ФК3. Здатність застосовувати методи інституційного аналізу для дослідження взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства.

ФК4. Здатність оцінювати наслідки інституційних реформ і пропонувати шляхи вдосконалення інституційного середовища економічної політики.

ФК5. Здатність здійснювати аналітичну, прогностичну та експертну діяльність у сфері державного регулювання економіки.

ФК6. Здатність розробляти обґрунтовані рекомендації щодо підвищення ефективності економічної політики з урахуванням національних і міжнародних інституційних тенденцій.

ФК7. Здатність критично оцінювати економічні рішення органів влади, бізнес-структур і міжнародних організацій крізь призму інституційного підходу.

ФК8. Здатність інтегрувати принципи доброчесного врядування, прозорості та сталого розвитку у процес формування економічної політики.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дисципліна «Інституційні засади економічної політики»

РН1. Пояснює сутність, цілі, принципи та інструменти економічної політики в контексті інституційного підходу.

РН2. Аналізує роль формальних і неформальних інститутів у забезпеченні ефективності економічної системи та державного регулювання.

РН3. Оцінює взаємозв'язок між якістю інституційного середовища, рівнем економічного розвитку та конкурентоспроможністю національної економіки.

РН4. Здійснює критичний аналіз державних рішень у сфері економічної політики з позицій інституційної ефективності та економічної доцільності.

РН5. Інтерпретує основні теоретичні концепції інституціоналізму та застосовує їх для пояснення сучасних економічних процесів.

РН6. Використовує методи інституційного аналізу для дослідження проблем економічної політики, інституційних реформ і розвитку ринкових інститутів.

РН7. Ідентифікує інституційні бар'єри та ризики, що обмежують ефективність реалізації державної економічної політики, та пропонує шляхи їх подолання.

РН8. Формує пропозиції щодо вдосконалення інституційного забезпечення економічної політики на засадах сталого розвитку, інклюзивності та прозорості.

РН9. Аргументовано обґрунтовує позицію щодо необхідності інституційних змін у різних секторах економіки, використовуючи статистичні дані, аналітичні методи та міжнародний досвід.

РН10. Демонструє здатність до самостійного прийняття управлінських і аналітичних рішень у сфері розроблення та реалізації економічної політики, враховуючи інституційні фактори.

1.8. Пререквізити дисципліни, що передують вивченню дисципліни «Інституційні засади економічної політики»:

1. Економічна теорія (мікроекономіка, макроекономіка) – формує базові знання про функціонування економічних систем, взаємодію суб'єктів ринку, економічні закономірності та принципи державного втручання в економіку.

2. Історія економічних учень – забезпечує розуміння еволюції економічних ідей, що вплинули на формування сучасних моделей економічної політики та інституційних підходів.

3. Політична економія – розкриває соціально-економічну природу держави, ринку і власності, що є основою для аналізу інституційних механізмів економічного розвитку.

4. Державне регулювання економіки – формує уявлення про цілі, інструменти та результати державної економічної політики, необхідні для глибшого розуміння її інституційного базису.

5. Інституційна економіка – забезпечує знання про роль формальних і неформальних інститутів, норм, традицій і правил у забезпеченні економічної стабільності та розвитку.

6. Макроекономічний аналіз і прогнозування – формує вміння оцінювати макроекономічні процеси, аналізувати показники, що є основою для розроблення та оцінки ефективності економічної політики.

7. Економічна політика (базовий курс) – надає загальні уявлення про види, цілі, інструменти та суб'єктів економічної політики, що є базою для подальшого вивчення її інституційних засад.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1: ВСТУП ДО ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1. Теоретичні основи інституціональної економіки

1. Визначення та основні концепції інституціоналізму.
2. Еволюція підходів до розуміння ролі інститутів у економіці.

2. Основні школи інституціоналізму

1. Старий і новий інституціоналізм: порівняння теоретичних підходів.
2. Роль ключових представників і шкіл думки в інституціональній економіці.

3. Інституції як детермінанти економічного розвитку

1. Вплив інституцій на економічні процеси та результати.
2. Порівняння економічного розвитку різних країн через призму їхніх інституційних структур.

МОДУЛЬ 2: ІНСТИТУЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В ЕКОНОМІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ

1. Класифікація інституцій

1. Основні види і класифікація інституцій.
2. Вплив різних типів інститутів на економічні процеси та політику.

2. Інституційна структура економіки

1. Аналіз інституційних взаємозв'язків у різних галузях економіки.
2. Роль інститутів у формуванні ринкових відносин та господарського розвитку.

3. Вплив інституцій на економічну політику

1. Механізми взаємодії інституцій з державною економічною політикою.
2. Використання інституційного аналізу для підтримки ефективних економічних рішень.

МОДУЛЬ 3: ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

1. Процеси прийняття економічних рішень

1. Механізми прийняття та реалізації економічних рішень в умовах інституційних

обмежень.

2. Роль політичних і економічних інститутів у формуванні пріоритетів економічної політики.

2. Інституційний аналіз економічної політики

1. Застосування інституційного аналізу для оцінки ефективності економічної політики.

2. Розробка інституційно зумовлених рекомендацій для покращення економічного управління.

МОДУЛЬ 4: ІНСТИТУЦІЙНІ РЕФОРМИ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

1. Інституційні реформи в країнах з перехідною економікою

1. Аналіз інституційних перетворень у посткомуністичних країнах.

2. Порівняння ефективності інституційних моделей у контексті зміни економічної системи.

2. Досвід країн ОЕСД в інституційних перетвореннях

1. Вивчення прикладів успішних інституційних реформ в розвинених країнах.

2. Інституційні інновації як ключовий фактор економічного зростання та стабільності.

3. Порівняльний аналіз інституційних моделей в різних країнах

1. Переваги і недоліки різних інституційних підходів до розвитку економіки.

2. Рекомендації щодо застосування найбільш ефективних інституційних практик у власній країні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми 1-5												
Разом за модулями 1-2	60	16	8			36						
Теми 6-10												
Разом за модулями 3-4	60	16	8			36						
Усього годин	120	32	16			72						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні поняття і теоретичні підходи в інституціональній економіці	4
2	Інституції та їх вплив на економічний розвиток	4
3	Інституційна структура економіки та політика	4
4	Процеси прийняття економічних рішень в умовах інституційних обмежень	4
5	РАЗОМ	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Аналіз інституційних перетворень у посткомуністичних країнах.	18

2	Порівняння ефективності інституційних моделей у контексті зміни економічної системи.	18
3	Вивчення прикладів успішних інституційних реформ в розвинених країнах.	18
4	Інституційні інновації як ключовий фактор економічного зростання та стабільності.	18
5	РАЗОМ	72

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне творче завдання обирається студентом самостійно за погодженням із викладачем. Студент повинен надати індивідуальне завдання для перевірки в призначений викладачем термін, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Оцінка за виконання індивідуального завдання додається до загальної оцінки за навчальною дисципліною

7. Методи навчання

Методи навчання дисципліни "Інтелектуальна власність" для магістрантів спрямовані на всебічне оволодіння студентами теоретичними та практичними аспектами права інтелектуальної власності, що охоплює правовий захист, використання та комерціалізацію об'єктів інтелектуальної діяльності. Навчальний процес орієнтований на розвиток у студентів навичок самостійного аналізу, розробки та впровадження стратегій захисту інтелектуальних прав. Основні методи навчання включають:

1. **Лекційно-аналітичний метод.** Лекції мають на меті забезпечити студентів фундаментальними знаннями про поняття та види інтелектуальної власності, механізми її захисту, міжнародне та національне законодавство в цій сфері. Під час лекцій розглядаються ключові правові інститути, зокрема авторське право, патентне право, захист торгових марок, промислових зразків та комерційної таємниці. Аналітичні завдання, що супроводжують лекційний матеріал, стимулюють студентів до самостійного дослідження правових проблем.

2. **Метод правових кейсів.** Студенти вивчають реальні або змодельовані правові випадки, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, зокрема у галузях науки, технологій, мистецтва та бізнесу. Використання кейс-методу дозволяє студентам розвивати практичні навички аналізу правових конфліктів, розробки юридичних стратегій захисту прав та судового захисту інтелектуальних прав.

3. **Проектна робота.** Магістранти працюють над розробкою конкретних практичних проектів, пов'язаних з охороною та комерціалізацією інтелектуальної власності. Це можуть бути аналіз патентного портфеля компанії, розробка політики управління інтелектуальними активами або план дій для правового захисту торгової марки. Такий підхід сприяє формуванню у студентів практичних навичок юридичної практики в галузі інтелектуальної власності.

4. **Метод моделювання судових процесів.** Імітація судових засідань або адміністративних слухань щодо спорів про права інтелектуальної власності надає студентам можливість взяти на себе роль адвокатів, суддів або інших учасників процесу. Це дозволяє відпрацювати навички юридичної аргументації, представлення інтересів сторін, підготовки правових документів та прийняття рішень.

5. **Науково-дослідницький метод.** Магістранти виконують наукові дослідження у галузі інтелектуальної власності, вивчаючи її роль в економічному розвитку, вплив на інноваційну діяльність та міжнародне співробітництво. Підготовка наукових статей або звітів, що аналізують окремі аспекти правового регулювання інтелектуальних прав, сприяє глибшому розумінню проблематики та підвищенню дослідницької компетентності студентів.

6. **Дискусії та круглі столи.** Студенти беруть участь в обговореннях актуальних проблем захисту інтелектуальних прав, таких як цифровізація, порушення авторських прав в інтернеті, патентні війни тощо. Це сприяє розвитку критичного мислення

та вміню відстоювати свою позицію в правовому полі, оперуючи юридичними аргументами та аналізуючи різні підходи до вирішення проблем.

7. **Самостійна робота.** Самостійне вивчення джерел, законодавчих актів, міжнародних конвенцій та судової практики дозволяє студентам поглиблювати знання з права інтелектуальної власності. Виконання письмових завдань, таких як написання рефератів, есе або аналітичних звітів, сприяє розвитку навичок наукового письма та критичного аналізу.

8. **Практичні семінари.** Семінари, що супроводжуються практичними вправами, надають студентам можливість відпрацьовувати процедури реєстрації інтелектуальних прав, підготовки патентних заявок, аналізу ліцензійних угод та складання юридичних документів, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності.

Таким чином, поєднання різних методів навчання спрямоване на забезпечення всебічного оволодіння студентами знаннями та навичками у сфері інтелектуальної власності, що дозволяє їм стати висококваліфікованими фахівцями.

8. методи контролю

Поточний контроль:

1. Тестування (онлайн)
2. Контрольні роботи / вправи
3. Домашні завдання
4. Практичні роботи / лабораторні
5. Участь у семінарах / дискусіях
6. Кейс-стаді / проектні завдання
7. Реферати / аналітичні записки
8. Онлайн опитування / вікторини (Kahoot, Quizlet, Google Forms)

Підсумковий контроль:

9. Проміжний / семестровий тест
10. Екзамен (усно або письмово)
11. Залік / курсова робота
12. Презентація / захист проекту
13. Комплексне тестування / іспит у формі кейсу
14. Практичний іспит / лабораторна робота

Додаткові методи:

15. Портфоліо / е-портфоліо
16. Самооцінка
17. Тематичні опитування / усні відповіді

9. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		

M1-M2	M3-M4		Індивідуальне завдання			
20 балів (мін. 10)	20 балів (мін. 10)		20 балів	60 балів	40 балів	100 балів

T1, T2 ... – теми розділів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру:

Задовільно (60-74). Несистематичне відвідування занять. Відсутність на заняттях без поважних причин. Не достатньо висока активність студентів під час аудиторних занять. Засвоєння окремих положень змістового модулю. Неповні відповіді, допущення помилок при розв'язанні задач. Не достатнє знання категорій господарського права. Певні складності при застосуванні нормативних актів з господарського законодавства. Невпевнені навички публічного представлення матеріалу. Показати мінімум знань та умінь.

Добре (75-89). Систематичне відвідування аудиторних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин. Достатньо висока активність студента під час аудиторних занять, наявність конспекту лекцій з навчальної дисципліни. Засвоєння основних положень тем змістових модулів, допущення незначних помилок при розв'язанні задач, уміння орієнтуватися у системі нормативних актів з господарського законодавства, обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій. Засвоєння категорій господарського права та здатність коректно оперувати ними. Здатність публічно представити матеріал.

Відмінно (90-100). Систематичне відвідування аудиторних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин. Висока активність роботи під час аудиторних занять (лекційних, семінарських, практичних робіт), наявність якісного, повного конспекту лекцій. Засвоєння всього матеріалу тем змістового модулю. Повні та обґрунтовані відповіді при розв'язанні задач. Знання категорій господарського права та здатність вільно та коректно оперувати ними. Уміння опрацьовувати та застосовувати нормативні акти господарського законодавства. Обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій. Вміння мислити узагальнено, здатність публічно представляти матеріал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

1. Acemoglu, Daron, and James A. Robinson. *The Narrow Corridor: States, Societies, and the Fate of Liberty*. Penguin Books, 2021.
2. North, Douglass C., John Joseph Wallis, Steven B. Webb, and Barry R. Weingast. *Violence and Social Orders: A Conceptual Framework for Interpreting Recorded Human History*. Cambridge University Press, 2021.
3. Rodrik, Dani. *Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy*. Princeton University Press, 2022.

4. Dixit, Avinash K., and Barry J. Nalebuff. *The Art of Strategy: A Game Theorist's Guide to Success in Business and Life*. WW Norton & Company, 2022.
5. Williamson, Oliver E. *Markets and Hierarchies: Analysis and Antitrust Implications*. Free Press, 2023.
6. Thaler, Richard H., and Cass R. Sunstein. *Nudge: Improving Decisions about Health, Wealth, and Happiness*. Penguin Books, 2024.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Онлайн-курс Kyiv School of Economics «Fundamentals of Public Policy». Посилання: [<https://kse.ua/kse-course/fundamentals-of-public-policy/>] (<https://kse.ua/kse-course/fundamentals-of-public-policy/>)
2. Відеокурс «Video Course Public Policy Analysis» від Parliamentary Research Service (Україна). <https://parlament.org.ua/en/news/videocourse-public-policy-analysis/>
3. Відео-лекції «Video Lectures on Ukraine's Recovery» на платформі KnowledgeSpace. <https://ro3kvit.com/knowledgespace/video-lectures/>
4. Аналітична стаття: «Institutional Foundations for Supporting the Development of Investment-Attractive Enterprises in the National Economy». <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1622>
5. Аналітика: «Building a Resilient Economy in Ukraine: Unlocking the Potential of the Governance System». <https://scinn-eng.org.ua/ojs/index.php/ni/article/view/943>
6. Наукова публікація: «Institutional Foundations of De-Shadowing the Economy of Ukraine». <https://sls-journal.com.ua/en/journals/tom-5-2-2022/institutsiyni-zasadi-detinizatsiyi-ekonomiki-ukrayini-v-sistemi-finansovoyi-bezpeki-derzhavi>
7. Інституційний аналітичний центр Centre for Economic Strategy (CES). <https://ces.org.ua/en/about/>
8. Ресурс відео-лекції: «The management culture in the system of economic development of Ukraine». <https://lnu.edu.ua/en/video/the-management-culture-in-the-system-of-economic-development-of-ukraine/>
9. Методичний ресурс: сайт кафедри економічної політики Kharkiv National University of Internal Affairs. https://ipa.karazin.ua/?lang=en&page_id=11562
10. Програма фінансової допомоги Ukraine Facility Plan від ЄС. <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/en/>